

11. Crown College. Online degrees for criminal justice, paralegal studies, business administration, public administration, and computer science. www.crowncollege.edu/cloudroom/online_comparisons.php

12. General Bar Examination Statistics www.nwculaw.edu/testimonials_statistics.shtml

А. В. Макаренко,
аспірантка кафедри правового
регулювання економіки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

КОНЦЕСІЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Функціонування ринкових відносин потребує відповідних форм та методів управління державною власністю. Певні її об'єкти недоцільно передавати в приватну власність через економічну й суспільну значущість та високий рівень прибутковості для держави. Але у держави не завжди вистачає бюджетних коштів для використання та розвитку таких об'єктів. Це стосується також і власності територіальних громад. Досвід багатьох країн з різними політичними та економічними системами, рівнем розвитку ринкових відносин свідчить про те, що одним з найбільш ефективних шляхів забезпечення кількісних та якісних показників використання об'єктів права державної та комунальної власності, які не підлягають приватизації, є залучення до фінансування та управління ними приватного капіталу на концесійній основі.

Концесія — надання з метою задоволення громадських потреб уповноваженим органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування на підставі концесійного договору на платній та строковій основі юридичній або фізичній особі (суб'єкту підприємницької діяльності) права на створення (будівництво) та (або) управління (експлуатацію) об'єкта концесії, за умови взяття суб'єктом підприємницької діяльності (концесіонером) на себе зобов'язань по створенню (будівництву) та (або) управлінню (експлуатації) об'єктом концесії, майнової відповідальності та можливого підприємницького ризику [2, с. 9].

Концесійні правовідносини відзначаються складним процесом їх встановлення, який передбачає наступні стадії. Перша стадія

включає в себе підготовчі моменти щодо прийняття рішення про надання концесії та призначення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування концесієдавцем. Друга стадія характеризується організацією заходів, спрямованих на проведення концесієдавцем концесійного конкурсу, визначення за його результатами переможця та прийняття рішення про укладення договору концесії. Третя стадія встановлення концесійних відносин має договірний характер та являє собою безпосередньо укладення договору концесії [2, с. 9]. Договір концесії (концесійний договір) — договір, відповідно до якого уповноважений орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування (концесієдавець) надає на платній та строковій основі суб'єкту підприємницької діяльності (концесіонеру) право створити (побудувати) об'єкт концесії чи суттєво його поліпшити та (або) здійснювати його управління (експлуатацію) з метою задоволення громадських потреб. Особливістю даних договорів є довгостроковість їх дії, наявність встановлених спеціальних обов'язкових адміністративних процедур щодо участі в тендері, укладенні контракту, його реєстрації, суб'єктного складу, а також можливості звернутися за захистом порушених прав до міжнародних арбітражних судів.

Особливістю концесійних відносин є правовий статус концесієдавця — органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування, який проявляється та втілюється в його владних повноваженнях, компетенції щодо обрання та деталізації концесійного напрямку управління державною власністю. Враховуючи дану особливість та правову природу концесійних угод, можна вважати договір концесії засобом обмеження владного і одностороннього впливу на здійснення концесійної діяльності концесієдавцем, гарантом стабільності умов для здійснення концесійної діяльності та залучення інвестицій у різні сфери.

Концесійна діяльність на сьогодні має низку недоліків та ризиків для учасників концесійних відносин. Передусім тому, що існуюче на сьогодні законодавство не дає змоги контролювати концесіонера. Адже, вкладаючи інвестиції, наприклад, у комунальну сферу, приватна структура бажатиме їх повернути та отримати прибуток. А це вплине на очевидне збільшення тарифів за комунальні послуги. Тому доцільно було створити єдиний державний орган, який регулюватиме та слідкуватиме за встановленням цін, підписанням концесійних договорів, захищатиме споживачів сфери комунальних послуг. Оскільки сьогодні українські комунальні підприємства неспроможні покрити свої витра-

ти і створити надлишок коштів, укладання договорів концесії у нинішніх умовах є фінансово необґрунтованим. При укладанні договору концесії суспільство наражається на ризик неплатоспроможності концесіонера або невиконання ним умов договору. Концесіонер, у свою чергу, потерпає від мінливості законодавчої та регулятивної бази та умов підприємництва.

Але в цілому національне законодавство щодо концесійної діяльності забезпечує належні умови залучення приватного капіталу для підвищення ефективності використання державних об'єктів. Але виникає необхідність конкретизації у спеціальних нормативних актах особливостей надання концесій у різних сферах господарювання. У нашій державі практично відсутні перепони регулятивного характеру, які б перешкоджали впровадженню цієї форми залучення приватного сектору до надання комунальних послуг. Сьогоднішнє ж обмежене використання концесій у комунальному господарстві України пояснюється тим, що, поперше, діяльність з надання комунальних послуг, як правило, є нерентабельною, через що приватні інвестори незацікавлені вкладати кошти у комунальну сферу, а по-друге, цей вид договорів є відносно новим для України, і тому місцеві урядовці поки що не виявляють особливого бажання та інтересу до експериментів з договорами концесії.

Законодавством України передбачено надання й іноземним інвесторам прав на розробку та освоєння відновлюваних і не відновлюваних природних ресурсів. Така діяльність має здійснюватися з урахуванням вимог, сформульованих у главі 15 ГКУ «Використання природних ресурсів у сфері господарювання», на підставі концесійних договорів, які укладаються з іноземними інвесторами Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим органом, згідно з порядком, регламентованим законодавством України про надра [3, с. 283]. Права на розроблення та використання природних ресурсів надаються за плату. Концесійні платежі — плата, яку вносить концесіонер за право використання об'єктів, що надаються у концесію. Розміри концесійних платежів, терміни їх внесення, форма, вид валюти, в якій вони сплачуються, визначаються концесійним договором, що дає змогу залучити кошти до бюджету, але за рахунок національного природного потенціалу.

Сьогодні існує низка недоліків у концесійних правовідносинах, а саме корупція під час проведення тендерів на підписання договору концесії, політичні маніпуляції об'єктами концесії, небажання концесіонера активно діяти без надання йому відповід-

них пільг, відсутність єдиної цінової політики у сфері концесійної діяльності.

Перспективи для розвитку і вдосконалення концесійних відносин у нашій державі є, але для цього треба:

- поліпшити та вдосконалити концесійне законодавство, особливо щодо різних галузей, де передбачено підписання концесійних угод;
- сформувати доступний перелік об'єктів, які передаються у концесію;
- створити податкові пільги для вітчизняних концесіонерів з метою більш широкого залучення приватного сектору у сфері, які потребують надходження додаткового капіталу;
- створити єдиний державний орган, який слідкуватиме за об'єктами, що були передані у концесію, за ціновою політикою концесіонерів;
- чітко встановити права та обов'язки для суб'єктів концесійних правовідносин.

Проте перспективи на покращення концесійних правовідносин в Україні залежать не тільки від дій влади, але й від наполегливості потенційних концесіонерів у справлянні впливу на владу. Так чи інакше, але капітал має здатність накопичуватись і вимагає вкладення, примноження, розвитку. Необхідно встановити баланс інтересів між владою і капіталовласниками, і процес покращення концесійних правовідносин набуде незворотного характеру.

Література

1. Закон України «Про концесії». — Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1999. — № 41. — Ст. 372.
2. *Первомайський О. О.* ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО КОНЦЕСІЇ: Науково-практичний коментар. — Харків, 2005. — 161 с.
3. *Тінков С. О.* Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України: Від 16 січня 2003 р. — К.: А.С.К., 2004. — 316 с.
4. *Жарук В.* «Концесія — що це, у чому її різниця від оренди та кому вигідна концесійна діяльність?» // Економіка. Фінанси. Право. — 2005. — Вип. 4. — С. 18—21.
5. *Григоров О. М.* Договір концесії: проблеми юридичної кваліфікації // Економіка. Фінанси. Право. — 1999. — Вип. 10. — С. 22—24.